

Mededelingen inzake het Boswezen, de Houtvoorziening en de Jacht

BERICHT OVER PRIJZEN VAN INLANDS HOUT No. XI.

Verzameld door het Staatsbosbeheer.

Afgesloten op 15 November 1950.

Verklaring der gebruikte afkortingen :

A = eerste kwaliteit ; B = normale kwaliteit ; C = slechte kwaliteit ;

L = liggend (geveld) uitgesnoeid en uitgeslept tot bosrand ;

K = idem en op stapels gelegd ;

St = op stam ;

P = publiek verkocht ; OH = onderhands verkocht ; I = bij inschrijving verkocht ;

G = gunstige ligging ; O = ongunstige ligging.

Streek	wijze van verkoop	doorsnede op het midden met schors in cm	kwaliteit	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met schors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
GROVEDEN									
N. Veluwe	I	6-8	B	320	St	G	30	X '50	
O. Utrecht	I	23	A/B	525	St	G	30	XI '50	
M. Brabant	I	15	B	155	St	O	34	XI '50	
O. Brabant	I	17	B	500	St	G	31	X '50	
N. Limburg	OH	13	B	101	St	G	28	X '50	
EIK									
Achterhoek	OH	boven 25	A	40	St	G	100	X '50	uit bos laanbomen velling be- zwaarlijk
"	OH	" 25	B	70	St	G	60	X '50	
"	I	55	A/B	190	St	G	75	X '50	
O. Utrecht	I	55-98	B	224	St	G	90	XI '50	
Ned. Betuwe	OH	40-65	A	53	St	G	111	X '50	
" "	OH	34-55	B	10	St	G	80	X '50	
" "	OH	32-66	A/C	23	St	G	100	X '50	
BEUK									
Achterhoek	OH	boven 25	A/B	20	St	G	60	X '50	
"	I	50	A/C	12	St	G	40	X '50	
O. Utrecht	I	28-75	B	56	St	G	40	XI '50	
Ned. Betuwe	OH	50-73	A	50	St	G	50	X '50	
POPULIER									
Twente	OH	37	B	25	St	O	36	IX '50	klompen schilhout klompen id. id. id. lucifers klompen
Achterhoek	OH	40	A/B	28	St	G	39	IX '50	
"	OH	35-45	A/B	90	St	G	45	X '50	
"	OH	div.	A	10	St	G	43	X '50	
N. Veluwe	OH	50	B	30	St	G	34	X '50	
O. Utrecht	OH	54	A/B	17	St	G	32,50	X '50	
Z. Z. Holland	OH	48-62	A/B	133	St	G	53	IX '50	
W. Brabant	I	45	B	50	St	G	27	IX '50	

Streek	wijze van verkoop	doorsnede op het midden met schors in cm	kwalliteit	aantal m ³	bewerkingsgraad	ligging	prijs per m ³ met schors in fl.	maand van verkoop	opmerkingen
M. Brabant	OH	34	B	22	St	G	40	IX '50	klompen lucifers
"	I	40		78	St	G	54	IX '50	
O. Brabant	I	34	A	171	St	G	55	IX '50	lucifers
"	I	35	B	62	St	G	59	XI '50	
"	OH	38	B/C	45	St	G	31	IX '50	
"	OH	40	B	33	St	G	25	X '50	
"	OH	40	C	30	St	G	25	IX '50	
"	OH	45	B/C	24	St	O	31	VIII '50	
"	OH	48	B	25	St	O	45	IX '50	lucifers
N. Limburg	OH	34	C	12	St	O	26	VIII '50	klompen
"	OH	53	A	14	St	G	40	VIII '50	zaaghout
"	OH	75	A	28	St	G	45	IX '50	id.
M. Limburg	I	50	A/B	120	St	G	69	X '50	id.
Z. Limburg	I	42	A	171	St	G	57	XI '50	schilthout
"	OH		B	60	St	G	42,50	X '50	vaten
				WILG					
Twente	I	30	B	35	L	G	45	IV '50	
Achterhoek	OH	49	A	5	St	G	50	X '50	
Z. Limburg	OH	45	C	18	St	G	20	IX '50	

LANDBOUWBEGROTING 1951

Nieuwe wetten in voorbereiding.

Een geheel herzien ontwerp *Wet Rechtshandelingen Landbouwgronden* is thans onderwerp van interdepartementaal overleg, deelt de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening mede in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op de begroting 1951 van zijn departement.

Er wordt naar gestreefd het herziene ontwerp zo spoedig mogelijk aan de Tweede Kamer te doen toekomen.

Waar tot op heden nog geen eindrapport van de commissie tot herziening van de *Boswet 1922* werd ontvangen, is het onvermijdelijk geworden binnenkort een voorstel te doen tot verdere verlenging van de geldigheidsduur der thans bestaande wetgeving. De Minister stelt zich voor ter gelegenheid daarvan nadere mededelingen te doen omtrent het te verwachten interimrapport en omtrent de verdere stappen, waartoe dit rapport hem aanleiding zal geven.

De voorzitter der Commissie tot herziening van de *Jachtwet 1923* heeft de Minister met betrekking tot de werkzaamheden der commissie doen weten, dat de arbeid der commissie zich in het laatste stadium bevindt en dat de tekst van een nieuw ontwerp van wet, met uitzondering van de overgangs- en slotbepalingen, gereed is.

Boekbespreking

Ten aanzien van een boekbespreking in ons vorige nummer ontving de redactie het volgende :

Het snoeien van onze loofhoutbomen door E. TEERINK
en Ir P. H. M. TROMP.

De kritiek op dit werkje in het November-nummer geeft mij aanleiding tot een enkele opmerking. De opzet en de betekenis van dit boekje worden n.l. mijns inziens hier enigszins in een minder juist daglicht gesteld.

Op de snoeicursussen die de Nederlandse Heidemaatschappij al meerdere jaren in grote getalen over het gehele land geeft — en die, gezien de steeds grote opkomsten ook zeer worden gewaardeerd — weet ik uit eigen ervaring, dat steeds de vraag naar voren kwam om hetgeen hier werd medegedeeld en gedemonstreerd in een overzichtelijk boekje samen te vatten. De deelnemers konden de stof dan nog eens rustig door nemen. Deze aandrang was de aanleidende oorzaak tot het samenstellen van het boekje. In de inleiding wordt zulks ook duidelijk vooropgesteld. In de cursussen zelf wordt er steeds zeer nadrukkelijk op gewezen, dat snoeien ervaringswerk is. Geen „haarknippen“ maar een „operatie“!

Deze zelfde geest ademt het gehele boekje. Het is vooral een pleidooi om toch zo *weinig* mogelijk aan de bomen te snoeien (juist omdat het een „operatie“ is) en om alleen *dunne*, voor lengtegroei of houtkwaliteit bepaald hinderlijke takken te verwijderen bij *jonge* bomen. Als zodanig heeft het toch inderdaad een *grote* waarde. Wanneer dien in aanmerking wordt genomen, dat een van de saaiers de man is, die gedurende zijn gehele leven in woord, daad en geschrift steeds tegen het overbodige en te zware snoeien heeft gefulmineerd, en die in dat opzicht zo'n belangrijke staat van dienst achter zich heeft, was een beetje meer waardering hier toch wel op zijn plaats geweest. Ik wens dit boekje dan ook gaarne in handen van een ieder, die met snoeien van onze laanbomen heeft te maken. Het zal hem van veel verkeerde praktijken en van heel wat overbodig snoeien afhouden, en daarmee is al zeer veel bereikt.

Prof. Dr G. HOUTZAGERS.

JAARVERSLAG DER NEDERLANDSE HEIDEMAATSCHAPPIJ OVER 1949.

Het jaarverslag begint met een behandeling van de factoren, die invloed hadden op de werkzaamheden, zoals weersgesteldheid, beschikbaar komen van arbeiders, de mogelijkheid van verkrijging van plantmateriaal. Van moderne geest getuigt de moeite, die men zich blijkbaar heeft gegeven om het personeel een in alle opzichten goede opleiding te geven en onder hen een goede, kameradschappelijke geest aan te kweken. Alle inspecteurs en hoofden van diensten volgden een cursus aan het Ned.-Instituut voor Personeelsopleiding. Een drietal personen volgden een trainingscursus, die daarna deze methode van werken trachten ingang te doen vinden bij het overige personeel. Leerlingen van de opleidingscursus volgden voordrachten over leiding geven en werkverhoudingen, opzichters werden opgeleid tot tijdopnemers enz. Veel lezingen werden gehouden, van welke we hier slechts enkele noemen: Over bomen en bossen,

Bosbrandbestrijding, Eenvoudige machinale grondbewerking in de bosbouw, Wat kan de reizende leek in onze bossen zien, Ruilverkaveling enz. Op verschillende plaatsen werden snoecusrussen gehouden.

De droogte in het voorjaar veroorzaakte veel afsterven van jonge aanplantingen. Veel gronden werden machinaal met schijvenploeg, bosploeg, ondergrondsploeg en geschulpte schijvenegge bewerkt. Er was veel vraag naar plantsoen en aan de vraag kon vaak niet worden voldaan. Import van larixzaad was zeer moeilijk. Aan het eind van het jaar was er nagenoeg geen plantsoen meer te krijgen. In 1949 werd de hout-distributie gelukkig opgeheven en ook de prijzen kwamen vrij. Deze daalden in den beginne vooral na de storm van Maart, die $\pm 50000 \text{ m}^3$ velde, maar tegen het eind van 't jaar liepen de prijzen van dennenzaaghout sterk op. Helaas hebben de mijnen gemeend de prijs van het mijnhout met f 1,50 per m^3 te moeten verlagen.

Een groot aantal foto's van de mechanische grondbewerking, voornamelijk van landbouwgronden, zijn opgenomen, zo die van greppelploegen, schalterploegen, schijveneggen, wegschaven, traxcavatoren, scrapers en bulldozers. We prijzen ons gelukkig dat het grootste deel van ons leven aan deze mechanisering is voorbijgegaan — een mooi span Zeeuwse paarden bij de grondbewerking is ons liever. Maar de toekomst zal zich van onze platonische liefde wel niet veel aan trekken.

Het grootste deel van het jaarverslag wordt ingenomen door een opgave van de werkzaamheden in de verschillende ambtsgebieden. Een droge opsomming. Doordat meestal geen cijfers, zoals van de uitgestrektheden waarom het daarbij gaat, worden opgegeven, komen de belangrijke objecten ook niet naar voren. We stippen slechts aan, dat veel werk werd verricht in de N.O. Polder, drainering en verdiepen van sloten. De werkzaamheden in het Bosplan van Amsterdam werden voortgezet, in het Goois natuurreservaat werd het bekende Wasmeer uitgediept en in de duinen van Bergen, waarvan we zulke prettige herinneringen hebben bij gelegenheid van de excursie in 1949, werden wandelwegen aangelegd en de bebossing voortgezet. En dan niet te vergeten het werk op Walcheren. Geen mooier landschap in de lage Landen dan Walcheren. Als je op een duin zat genoot je van de mooiste bebouwing die men zich denken kan. Prachtige akkers met tarwe, spelt, haver, gerst, vlas, de percelen afgescheiden door witbloeïende meidoornhagen, mooie frisse boerderijen, hier en daar statige landgoederen met veel hout. Prachtige paarden en vee. En dan de mensen. Geen mooier vrouwen in Europa — het was een genot ze op een Zondagmorgen naar de kerk te zien gaan, kaarsrecht en een gang, die alleen door hun Javaanse zusters wellicht werd overtroffen. Aardige kinderen speelden er in hun schilderachtige klederdacht. Een prachtig duinlandschap bij Oranje Zon, lieflijke dorpjes als Koudekerke en Zoutelande, mooie wegen. We herinneren ons nog de beplantingen van de Veerse weg — de bomen door de Westenwind naar één kant geschoven. En dan zijn oude steden als Middelburg, Vere enz.

Geen land werd erger door de gesel van de oorlog getroffen. Bijna alle boerderijen werden vernield door inundatie en oorlogsgeweld, nagenoeg geen boom bleef in leven. Na de bevrijding leverde Walcheren een ellendig schouwspel op.

Het jaarverslag vermeldt, dat op Walcheren de werkzaamheden in 1949 kwamen in de landbouwkundig-constructieve phase, waartoe de toenemende bezetting van arbeidskampen en het gebruik van mechanische hulpmiddelen bijdroegen. Waterleidingen en sloten werden gegraven, nieuwe kavels gegaliseerd, landwegen aangelegd en beplant. Het Wilhelmina-bos en het Royal Navy bos kwamen gereed. Er werden 1800 bomen en 800.000 stuks klein plantsoen langs een weglengte van 38 km lengte geplant. De beplanting van de boerenerven kwam nagenoeg gereed, het werk op de landgoederen werd voortgezet.

Laten toch en Nederlandse Heide Maatschappij en Staatsbosbeheer er een ere

zaak van maken op Walcheren een mooi nieuw landschap op te bouwen. Dit zal anders zijn dan het oude landschap, maar het behoeft er niet minder om te zijn.

Ook het nieuwe Drenthe verschilt hemelsbreed van „de oude Landschap”. Maar wat heeft men daar, niet het minst door het doorzettingsvermogen en de kundige arbeid van Collega JANSEN, in de laatste 30 jaar veel schoons tot stand gebracht!

P. VAN ZON.

Vreugd van Bos en Heide. Ontmoetingen met plant en dier op de Hoge Veluwe. A. B. WIGMAN. N.V., Gebrs Zomer & Keuning, Wageningen.

Een aantrekkelijk boek met plaatjes en een praatje. Over de plaatjes niets dan lof. Het zijn wel tegen de honderd foto's die hier werden gereproduceerd. Het zijn prachtfoto's met uiterste zorg gekozen van vele bekwame fotografen en uit bestaande collecties genomen. Elk natuurliefhebber zal hier ten volle van kunnen genieten.

Wat het praatje betreft, het boek opent met een woord vooraf van de voorzitter van de Raad van Bestuur der Stichting „Het Nationale Park de Hoge Veluwe”, Jhr Dr C. G. C. QUARLES VAN UFFORD, de Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland. Hij vertelt hierin, dat de Stichting ten doel heeft het verwerven, beheeren en in stand houden van een Nationaal Park en cultureel centrum op de Veluwe, ten behoeve van het Nederlandse Volk. Daarmede werden recreatieve, aesthetische en wetenschappelijke waarden van de eerste orde aan de zorgen van de stichting toevertrouwd. Het fraaie bos- en heidegebied der Veluwe ligt ter beschikking om waarlijk vreugde te verschaffen aan alle natuurliefhebbers, die daarvan wensen te genieten.

De heer WIGMAN poogde als natuurhistorisch medewerker der stichting de lezer deze vreugde deelachtig te doen worden. Hij schreef een vrij uitvoerige tekst, waarin hij met zijn uitgebreide kennis van dier en plant ontzettend veel verhaalde over de geheimen der natuur, die leken zoveel nieuws brengt, dat het min of meer zal overweldigen. Het is daarom zo jammer, dat WIGMAN dit boek zo moeilijk leesbaar heeft geschreven en niet met de eenvoud, die een THIJSSSE zo groot deed zijn. De tekst had dan duidelijke taal kunnen spreken tot de gewone natuurliefhebber, die toch de lezer van deze schetsen zal moeten zijn. Weliswaar is van de moeilijk begrijpelijke „vaktermen” en uitdrukkingen een uitgebreide verklarende en uitermate leerzame lijst gegeven, maar men bestudeert nu eenmaal niet een populair werk met een woordenboek. Het karakter van het boek zou dan anders hebben moeten zijn. Het is mogelijk, dat er lezers zijn, die veel liever in een gezwollen taal onderhouden worden met „bespiegelingen der natuur” en dat wij maar akelig nuchtere wezens zijn, die eerder het karakter van een „leerboek” aan dit werk hadden willen zien gegeven, althans een zakelijk-instructief karakter. Er is echter een tussenweg en het wil er bij mij niet in, dat het goed zou zijn, naast de vele „vaktermen”, die wij gaarne willen leren begrijpen, ook nog zoveel vreemde en „opgedirkte” woorden en ingewikkelde zinswendingen te gebruiken. Daardoor toch worden wij, bij het lezen van dit boek, hinderlijk gestoord.

F. W. BURGER.

Bomenspiegel voor de wandelaar. W. L. LECLERQ. Derde vermeerderde druk. Uitgave P. N. VAN KAMPEN & ZOON te Amsterdam.

Het boek bevat als vanouds drie hoofdstukken, waarin achtereenvolgens worden behandeld: bossen, bosbouw en boomsoorten. De eerste twee hoofdstukken dienen als inleiding — wel een uitvoerige — tot de eigenlijke bomenspiegel.

Deze derde vermeerderde druk onderscheidt zich van de vorige drukken door een kleine uitbreiding van bedoelde inleiding, welke op populair-wetenschappelijke wijze het ontstaan, het wezen en de ontwikkeling van het bos en de bosbouw schetst. Ook voor een geschoolde bosbouwer is deze inleiding hier en daar een bron van wetenswaardigheden. Het is uiteraard onvermijdelijk, dat meerdere gegevens te simplistisch zijn wegegeven en daardoor in mindere of meerdere mate onjuist. Zo wordt de bodemstructuur-kwestie op de ene plaats veel te eenvoudig gesteld, op de andere plaats wordt dit weer ten dele goed gemaakt als er uitvoeriger op deze ingewikkelde materie wordt ingegaan. Evenzo wordt de dunnings-idee aanvankelijk te eenvoudig behandeld, later is de uiteenzetting uitvoeriger en beter. Het is opvallend, dat de kaalkap met kunstmatige herbebossing als systeem zo pertinent wordt afgewezen; op een mogelijke noodzakelijkheid door omstandigheden wordt niet gewezen. Het historisch overzicht over de bedrijfssystemen moest uiteraard onvolledig blijven; als voorbeelden voor ons land worden meermalen Duitsland, Frankrijk en België genoemd. Waarom staat hier Denemarken niet bij?

Het overzicht over de levensfunctie's der planten is door zijn eenvoud zeer de moeite waard. Uit deze regelen spreekt wel een diepe eerbied en een grote liefde voor de natuur, eigenschappen welke de schrijver door het gehele boek heen sieren. Hoewel de werking der groeistoffen wel is aangeroerd, is het jammer dat de jonge wetenschap van de toepassing dezer groeistoffen hier in verband met de levensfunctie's niet even is genoemd.

De karakteristiek der houtsoorten is over het algemeen goed, de vele bijzonderheden frissen het geheugen op. Er worden niet veel botanische bijzonderheden gegeven, de beperking tot de voornaamste kenmerken en eigenschappen kan niet anders dan subjectief zijn. Maar de schrijver wijst dan ook op zijn voornaamste doelstelling: belangstelling wekken en niet een massa feitenkennis verspreiden. En in deze opzet kan het boek geslaagd heten. Voor ons bosbouwers zijn de meest van belang zijnde naald- en loofhoutsoorten op vlotté wijze besproken. Door zijn vele wetenswaardigheden kan ook dit gedeelte wel meer zijn dan een bodemspiegel voor de wandelaar alleen. Enigszins bevreemdend is echter dat verscheidene naaldhoutsoorten, welke praktisch van zeer weinig nut zijn, worden genoemd (*Picea alba*, *P. pungens*, *Abies pinsapo*), terwijl aan een aantal soorten, welke toch stellig van meer betekenis voor de bosbouw in Nederland zijn, geen aandacht wordt besteed (*Abies grandis*, *Tsuga heterophylla*). Voorts had bij sommige naaldhoutsoorten wel iets ruimer kunnen worden verteld over de voornaamste ziekten en beschadigingen. Aan de aantastingen der loofhoutsoorten is over het algemeen meer aandacht gegeven.

Het boek is met vele en goede (enkele uitgezonderd, zoals de nrs 28, 51, 77) foto's verlucht en maakt ook hierdoor een zeer verzorgde indruk. De schetsjes bij de houtsoorten zijn hoogst eenvoudig gehouden.

A. J. GRANDJEAN.

Referaten

RUBRIEK 2. Klimaat en grond (waaronder bemesting, cultuurtechniek, microbiologie en sociologie).

Changement d'essences. J. L. NAGEL. Schweiz. Z.f.Fw. (J. f. suisse). 2/3, 95—104, 1950.

Uit stuifmeelanalysen van hoogveen is gebleken, dat sedert de ijstijd de samenstelling van het bos aan verandering onderhevig was. Ook tegenwoordig wijzigt deze samenstelling zich nog steeds als gevolg van klimatologische omstandigheden, of — door toedoen van de mens — als gevolg van houtteeltkundige behandeling. Men kan slechts spreken van verandering van soortensamenstelling, wanneer dit gebeurt in grotere gebieden.

Onderzoekingen in talrijke bossen in de Jura, waarvoor soms gegevens over een periode van 50 jaar ter beschikking waren, zoals in het Traversdal, tonen aan, dat de zilverden, en gewoonlijk ook het loofhout, talrijker wordt, terwijl de fijnspar in aantal sterk afneemt. De oorzaak van dit verschijnsel moet worden gezocht in het feit, dat de fijnspar houtteeltkundig wat is verwaarloosd, maar vooral ook in de omstandigheid, dat de vlakwortelende fijnspar veel van droge zomers heeft te lijden. M. S.

RUBRIEK 3. Houtteelt (waaronder biologie der houtgewassen, systematiek, veredeling en zaadteelt).

Tamarisk. E. N. MUNNS. American Forests. 7, 18—19 en 44—45, 1950.

Soorten uit het geslacht *Tamarix* werden in het begin van deze eeuw in de Verenigde Staten ingevoerd. Vooral in het Zuidwesten voelt de tamarix zich thuis, kan goed tegen droogte — woestijnen — en wordt veel als singel gebruikt voor windbreking en voor beteugeling van stuivende gronden. De algemene ondervinding — zoals bij ons opgedaan na de inundatie van Walcheren — is, dat de tamarix goed tegen grond met een hoog zoutgehalte kan en hij wordt daarom wel de zoutceder — ceder vanwege het fijne blad — genoemd. In sommige streken heeft de tamarix zich als zeer hinderlijk onkruid verspreid en is ook bekend als een grote „waterdrinker”, waardoor er veel overlast van wordt ondervonden waar water schaars is. F. B.

Merkwaardige eiken. E. D. VAN DISSEL. Tijdschrift N.H.M. 4, 110—111, 1950.

Gebleken is, dat de oude geknotte eiken tegenover hotel „De Engel” bij De Steeg, plaatselijk bekend onder de naam „ambtsjonkerseiken”, omstreeks 1750 zijn geplant door de toenmalige eigenaar van het landgoed Rhederoord, op grond van een tussen hem en het Ampt Rheden gesloten overeenkomst. In deze overeenkomst is uitdrukkelijk de behandeling als „knootboomen” vermeld. De bomen, welker aantal oorspronkelijk groter is geweest, zijn dus thans ruim tweehonderd jaar oud. W. J.

Produktionsvilkår og tilvækst hos stærkt beskyggede traer og grene af bog. E. HOLMSGAARD. Dansk Skovf. T. 8, 401—429, 1950.

BAVNGAARD heeft vroeger reeds gewezen op een merkwaardig verschijnsel bij beuken, veroorzaakt door sterk beschaduwde takken: onder zo'n tak ontstaat een groef in de

stam. Op dit verschijnsel baseerde hij zijn theorie van „negatieve” takken, welke dus een negatieve assimilatie zouden bezitten. Hiernaar heeft HOMLSGAARD een onderzoek ingesteld. Dit onderzoek betrof zowel bomen van de 2e etage als takken van heersende bomen. Waar de bladmassa en de houtmassa, alsook de belichting volkomen overeenkwamen, mag evenzeer een vergelijkbare assimilatie worden verondersteld. Er kwam aan het licht, dat de zijtakken in verhouding minder bijgegroeid waren dan de overeenkomstige onderstandige bomen, waaruit men zou mogen afleiden dat deze takken nog hebben bijgedragen tot de groei van de stam. Geen enkele tak bleek negatief geweest te zijn. De theorie van BAVNGAARD wordt door dit onderzoek dus allerminst bevestigd.

v. S.

Proveniensspørgsmålet og froforsyningen for de nordvestamerikanske træarter med særligt henblik på Douglas. A. HEILMANN. Dansk Skovf. T. 8, 430—456, 1950.

In Europa heeft de mens eeuwen lang zijn invloed uitgeoefend op het bos, waardoor een zekere selectie plaats vond, welke ongetwijfeld ook heeft bijgedragen tot de vorming van plaatselijke rassen. (Een zeer treffend voorbeeld — van negatieve selectie, helaas — zijn de oud-Veluwse markebossen. Ref.). In het groeigebied van de douglas kon van zo'n menselijke beïnvloeding nog geen sprake zijn, temeer daar een leeftijd van 400—500 j. voor „old growth”-bos heel gewoon is. Men behoeft zich dan ook niet erover te verwonderen, dat de douglas phaenotypisch zeer heterogeen is, welke heterogeniteit ook een genotypisch kenmerk is gebleken: teleurstellende resultaten van een 2e generatie douglas op verscheidene plaatsen in Europa, terwijl de 1e generatie een goede groei bezat. Ook een Amerikaans herkomstonderzoek in Wind River (Munger) wijst in deze richting.

Daarnaast wisselt het klimaat, zowel wat betreft temperatuur als neerslag en luchtvochtigheid, in verhouding veel sterker dan bij ons. De waarnemingen geven trouwens, bij gebrek aan voldoende stations, slechts een globaal inzicht. Het artikel behandelt de klimatologische factoren uitvoerig. Tenslotte is ook de grondslag een ter plaatse doorslaggevende groeifactor.

Een geheel nieuw opgezet herkomstonderzoek, waaraan Denemarken, Duitsland, Engeland, Nederland, Noorwegen en Zweden zullen deelnemen, is dan ook dringend gewenst. De praktische uitvoering hiervan stuit vooral op het bezwaar, dat de zaadhandel geheel in handen van houthandelaren berust, welke bovendien, wat hun zaadeest betreft, er geheel niet op ingericht zijn, partijen gescheiden te eesten. Zo moeten dan de herkomsten welke vroeger zijn geïmporteerd, zoals van de Long Bell Lumber Co., met grootste reserve worden beschouwd. En zelfs door de Staatsbosdienst verzamelde partijen, aangeduid als „National Park” of „county” kunnen ons weinig zeggen, daar zo'n gebied een miljoen ha groot kan zijn.

HEILMANN acht Manning Seed Co. in Roy het enige adres dat op betrouwbare wijze het materiaal voor een proef zou kunnen leveren, doch het wil referent voorkomen, dat men zich in Europa niet hierop zal kunnen verlaten en een officiële garantie zal vereisen van een proefstation, een staatsdienst of van de bosbouwvereniging. v. S.

RUBRIEK 4. Bosbescherming (waaronder natuurbescherming en jacht).

Schade van knaagwild aan houtgewassen. C. J. SIPKES. Tijdschrift N.H.M. 7, 202—204, 1950.

Vooral in de winter, maar ook in de zomer beknagen hazen en konijnen de stammetjes en takken van kleinere heesters en bomen en wel in de eerste plaats uit behoefte aan voedsel en ruwvezel, in de tweede plaats om de holle, doorgroeiende snijtanden te scherpen. Het meest worden de houtgewassen aangetast, waarvan bast en sappen veel

eiwit en/of suiker bevatten, zoals wilgen, populieren, kardinaalshoedje, paardenkastanje, duindoorn, jonge eijkjes, liguster, tamarix, meidoorn, brem, acacia, gaspeldoorn en andere vlinderbloemigen, appels en peren. Vooral jong plantsoen en opslag is geliefd; zijn de struiken eenmaal polsdik, dan zijn zij, met uitzondering van het zich gemakkelijk herstellende kardinaalshoedje, door de moeilijkste tijd heen.

In de tweede plaats worden aangevreten de heesters die veel kalk bevatten in bast en knoppen. Zure of bittere planten als rhabarber, oudere eiken, gentiaan en bitterwilg en bepaalde giftige planten als boksdooorn en bitterzoet worden vermeden. Wel wordt het in lichte mate giftige sporkenhout aangeast.

Merkwaardig is het onderscheidingsvermogen der konijnen voor Corsicaanse- en Oostenrijkseden, waarvan de eerste in den regel niet, de tweede wel wordt beschadigd.

Eik, berk, beuk, gewone vlier, balsempopulier en kurkiep hebben weinig te lijden, andere iepen, es, esdoorn en linde weer vrij veel.

Ter beperking van de schade zijn naast vangen en afschieten verscheidene middelen geprobeerd. De stammetjes bij koud weer bespuiten of bestrijken met 50% V.B.C. is niet geheel afdoende. Afgewerkte motorolie had wel enig succes, maar is ongeschikt voor vruchtbomen. Flintcoat en Shellpasta hadden een wisselende uitwerking. Afdoende bleek in de sneeuwloze winter 1948/1949 een mengsel van half teer en half carbolineum met 1% loodarsenaat, mits zo hoog opgebracht, dat de konijnen het vrije gedeelte van de stam niet kunnen bereiken.

W. J.

RUBRIEK 5. Bosexploitatie (waaronder technologie).

Lucifershout. Red. De Houthandel 7, 81-82, 1950.

In Europa wordt voor de fabricage van lucifers en voor de doosjes voornamelijk populierenhout gebruikt (gemakkelijk te schillen, licht, kleur). Vroeger werden espen uit de Baltische en Scandinavische landen verwerkt, tegenwoordig ook andere populiereensoorten, in ons land vooral de Canadapopulieren. Naar schatting wordt in totaal jaarlijks 500.000 m³ populierenhout tot lucifers verwerkt.

De lucifer dateert van 1812, terwijl eerst in 1848 de „veiligheidslucifer" werd uitgevonden. Ruim 20 jaar geleden werden proeven genomen om ook naaldhoutsoorten (groveden, fijnspar) voor de lucifersfabricage te bezigen, welke proeven evenwel niet bevredigend uitvielen. Een geschikte tropische houtsoort voor dit doel is gebleken goudberk of abachi (uit Kameroen). De doosjes worden wel vervaardigd uit okoumé.

In Noord-Amerika wordt veel karton ter dikte van ½ mm, vervaardigd uit naaldhoutvezels gemengd met oud papier, gebezigd voor lucifers. Dit levert een aanzienlijke besparing aan hout en dus een buitengewoon goedkoop product.

A. G.

RUBRIEK 6. Boshuishoudkunde (waaronder arbeid, beheer, handel, recht en wetgeving).

Statistiek van de Nederlandse houtinvoer in 1949. Dr A. A. C. SPRANGERS. De Houthandel 10, 125 en 11, 139, 1950.

De invoer van hout en houtwaren in enkele jaren voor en na de oorlog kan aldus worden weergegeven:

Jaar	In miljoen m ³ rondhout	waarde in f 1.000.000	waarde in f per m ³	index
1937	5,8	99,5	17,20	100
1938	4,7	81,9	17,40	101
1939	5,1	93,0	18,20	106
1947	4,1	324,0	79,20	460
1948	4,5	364,0	81,00	471
1949	4,4	316,0	79,00	458

De totale invoer ging ten opzichte van 1948 in 1949 achteruit, de invoer van bouw- hout steeg echter van 1,13 tot 1,45 miljoen m³, terwijl de prijs daalde van f 112 tot f 108 per m³. Hierin weerspiegelt zich de toegenomen bedrijvigheid in de wederopbouw.

Er wordt een overzicht gegeven van de verschillen in de import in 1948 en 1949 van de verschillende rubrieken der statistiek. Hierbij blijkt, dat met uitzondering van het gezaagd naaldhout (bouwhout) alle andere sortimenten één meer of minder sterke daling vertonen. Zo is de mijnhoutimport van 248.000 tot 202.000 m³ gedaald, terwijl de prijs per m³ van f 46 steeg tot f 51. De import van tropisch hardhout liep ook sterk terug, het aandeel van Suriname daalde van 18.500 m³ tot 8.000 m³ en het aandeel van Indonesië daalde van 8.400 m³ tot 5.000 m³.

A. G.

RUBRIEK 7. Bosbedrijfsregeling (waaronder houtmeetkunde, renterekening en rentabiliteitsleer).

Kortlaegning fra luften. G. WEST-NIELSEN. Dansk Skovf. T. 5, 271—280, 1950.

Het vervaardigen van kaarten op grond van luchtfoto's geschiedt veel sneller dan wanneer men moet uitgaan van een polygoonmeting en bij grotere oppervlakten betekent het bovendien een besparing van kosten. De nauwkeurigheid bleek bij controle met een meting op de begane grond alleszins voldoende: de middelbare fout van 17 afstanden, uiteenlopende van 150—650 m, bedroeg hier 1,14%; in een ander geval op vlak terrein was deze 0,79%. De opnemingen geschieden in de schaal 1:10.000; waarvan vergrotingen 1:4.000 werden gemaakt. Een bijkomstig voordeel van de fotogrammetrie is, dat men gelijktijdig een schat van inlichtingen verkrijgt omtrent de begroeiing, sluitingstoestand van de opstanden e.d.

v. S.

RUBRIEK 8. Bosgeschiedenis (waaronder beschrijvingen van bedrijven).

Forstliches aus dem griechischen Altertum. A. GEORGOPULOS. Schweiz Z.f.Fw. (J. f. suisse). 1, 38—44, 1950.

De bosgeschiedenis gaat niet terug tot de Middeleeuwen, maar tot de Oude Grieken. THEOPHRASTUS gaf van verscheidene houtsoorten beschrijvingen, die zo nauwkeurig zijn, dat men zonder moeite de omschreven soorten kan elkaar vaststellen. Hij maakte zelfs onderscheid tussen twee bepaalde, veel op elkaar lijkende Pinussoorten (*Pinus brutia* en *P. halepensis*) en ook tussen twee dito Abiessoorten (*Abies cephalonica* en de bastaard *A. cephalonica* × *A. alba*). Deze verschilpunten zijn eerst twintig jaar geleden door de moderne wetenschap opnieuw ontdekt. THEOPHRASTUS beschreef voorts een aantal plantenfysiologische verschijnselen en de samenhang van deze met verschillende omstandigheden. Voorbeelden: in dichte stand opgegroeide bomen zijn slank, solitaire bomen groeien breed uit, schillen kan het beste geschieden in het voorjaar, strenge wintervorst is minder schadelijk dan voorjaarsnachtvorst, verwonden van de wortels bevordert bloei en vruchtvorming.

Ten einde paal en perk te stellen aan de toenemende ontbossing werden wetten uitgevaardigd, waarvan de handhaving aan bosopzichters was opgedragen. Gezien de liefde voor de natuur (volgens SOPHOKLES) en de strenge controle op de ambtenaren (volgens ARISTOTELES), zal één en ander ongetwijfeld een goede invloed gehad hebben op de bebossingstoestand. In het algemeen kan gezegd worden, dat de bosbouw-wetenschap van de Oude Grieken op dezelfde beginselen gegrondvest was als de moderne bosbouwwetenschap.

M. S.